

/3.6.2017

Oikeusministeriölle

Viite: lausuntopyyntöne OM 17/41/2015

**LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI
OIKEUDENKÄYNNISTÄ HALLINTOASIOISSA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Oikeusministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa esitysluonnoksesta laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Uudella lailla kumottaisiin voimassa oleva hallintolainkäyttölaki. Uudessa laissa säädettäisiin hallintoasioita koskevasta oikeudenkäynnistä nykyistä täsmällisemmin ja informatiivisemmin. Merkittävä muutos voimassa olevaan sääntelyyn olisi, että haettaessa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen korkeimmalta hallinto-oikeudelta muutoksenhaku edellyttäisi lähtökohtaisesti valituslupaa.

Valtiovarainministeriö lausuu esityksen johdosta seuraavaa:

Yleistä

Valtiovarainministeriö kannattaa hallintolainkäyttölain kokonaisuudistusta. Esityksestä nousevat myönteisinä uudistuksina esiin erityisesti ehdotettu viranomaisen valitusoikeus tilanteessa, jossa hallinto-oikeus on muuttanut viranomaisen päätöstä (2 luvun 3 §:n 2 momentti). Oikeustila on näiltä osin ollut aiemmin epäselvä ja tilanne selkeytyy ehdotuksen toteutuessa, mikä edesauttaa oikeuskäytännön yhtenäisyyden varmistamista. Valtiovarainministeriö toteaa myös, että ehdotetun 13 luvun 6 §:n 5 momenttiin ehdotettu muutos lainoppineen avustajan käyttämisestä purkuhakemuksissa korkeimmassa hallinto-oikeudessa olisi tarkoituksenmukainen parannus nykytilaan nähden.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esitysluonnoksen taloudellisten vaikutusten mukaan kokonaisuudessaan ehdotukset nopeuttaisivat asioiden käsittelyä tai merkitsisivät kustannussäästöä hallinto-tuomioistuimissa. Säästöä syntyy mm. rajoittamalla todisteellista tiedoksiantoa ja saantitodistuksen käyttöalaa nykyisestä ja valituslupajärjestelmä tehostaisi asioiden käsittelyä korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Asioiden käsittelyn on arvioitu tehostuvan korkeimmassa hallinto-oikeudessa kymmenellä prosentilla, mikä tarkoittaisi n. 2 milj. euron säästöä kun valituslupa myönnettäisiin 15 %:ssa valituslupa-asioita. Säästöä voisi mahdollisesti pienentää suuremmat valituslupa-asioden määrät tai käsiteltävien asiaryhmien kasvaminen, kuten valmisteilla oleva valituslupasääntelyn laajentaminen ympäristönsuojeluasioissa, joka vähentäisi valitusluvan piiriin tulevien asioiden määrää ja pienentäisi arvioitua kustannusten säästöä.

Korkeimman hallinto-oikeuden vahvistaminen selkeämmin ennakkopäätöstuomioistuimeksi siirtäisi hallintolainkäytön painopistettä enemmän hallinto-oikeuksiin ja pidemmällä aikavälillä ennakkopäätökset ohjaisivat hallintoa ja oikeuskäytäntöä nykyistä laajemmin, mikä vähentäisi tarvetta muutoksenhakuun.

Esitysluonnoksen mukaan valtiontaloudellisia menovaikutuksia syntyisi kun tuomioistuin voisi määrätä vajaavaltaiselle kuultavalle tukihenkilön, mikä lisäisi valtion maksamien korvausten määrää jonkin verran. Lisäksi lainsäädäntömuutoksen koulutuksesta aiheutuisi muutaman tuhannen euron kustannuksia hallintotuomioistuimissa.

Jatkovalmistelussa tulisi arvioida tarkemmin esitettyjä taloudellisia vaikutuksia, kuten menovaikutukset valtion maksamiin korvauksiin. Arvioissa olisi hyvä myös huomioida toimenpiteiden vaikutukset käsittelyaikoihin ja prosessiekonomiaan ja kuinka syntyvät säästöt ja toiminnan tehostuminen hallintotuomioistuimissa edistää tuomioistuintalouden sopeutumista valtiontalouden kehyspäätösten mukaiseen määrärahamitoitukseen ja kehysalenemaan. Jatkotyössä on syytä kartoittaa myös lisää täydentäviä toimenpiteitä tehostaa ja keventää hallinto-oikeusprosesseja.

Mahdolliset muutokset on toteutettava valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Maakuntauudistuksen huomioiminen esityksessä

Valtiovarainministeriö toteaa, että esityksen jatkovalmistelussa on otettava huomioon valmistelussa oleva maakuntauudistus, ja esityksen jatkovalmistelussa maakuntalain tultua hyväksytyksi lakiehdotukseen tulee sisällyttää tarvittavat viittaukset maakuntiin ja maakuntalakiin. Hallituksen esitykseen eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017) sisältyy lakiesitys hallintolainkäyttölain muuttamisesta maakuntien huomioon ottamiseksi. Nämä muutokset on si-

sällytettävä myös nyt ehdotettuun lakiesitykseen. Maakunnat tulee huomioida esityksessä ainakin seuraavilta osin:

- 1 luvun 4 §: viranomaisen määritelmistä puuttuvat viittaukset maakuntiin
- 2 luvun 4 §: säännökset maakunnan viranomaisen päätöksestä puuttuvat
- 4 luvun 4 §: maakunnat puuttuvat hallintoriitaa koskevasta säännöksestä (2 momentti)
- 8 luvun 3 §: varmistettava tarvitaanko säännöksiä ratkaisussa valitusasiassa maakuntien osalta

Maakunta/kuntavalituksen osalta ei haluta vielä sitoutua valituslupajärjestelmään. Asiaa on tarkoitus selvittää erikseen ottaen huomioon valitukseen liittyvän demokratianäkökulman. Asiaa on tarkoitus selvittää viimeistään syksyllä käynnistyvässä TEAS – tutkimushankkeessa.

Julkisia hankintoja koskevat valitukset

Valtiovarainministeriö katsoo, että käsiteltävänä olevassa lakihankkeessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota erityisesti myös julkisten hankintojen oikeudenkäyntiaikojen lyhentämiseen. Julkisia hankintoja koskevien asioiden käsittelyajat markkinaoikeudessa ja erityisesti korkeimmassa hallinto-oikeudessa ovat kohtuuttoman pitkiä ja tätä kautta vaikeuttavat hankintayksiköiden tehtäviä sekä aiheuttavat lisäkustannuksia. Valtiovarainministeriö katsoo, että julkisia hankintoja koskevien asioiden käsittelylle markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa tulisi harkita määräaikojen asettamista. Suhteellisen lyhyet määräajat tehokkaasti ehkäisisivät valituksia, joita tehdään tarkoituksena vaikeuttaa tarjouskilpailun voittaneen kilpailijan toimintaa ja viivästyttää hankintaa. Samalla on oletettava, että määräaikojen asettaminen vähentäisi valitusten määrää ja tätä kautta tuomioistuinten työmäärä vähenisi.

Muita huomioita

Lain määritelmät

Ehdotuksen 1 luvun 4 §:ään on kerätty joitakin määritelmiä. Valtiovarainministeriö toteaa, että määritelmässä voisi olla selvyuden vuoksi tarkoituksemukaista määritellä myös luvussa 2 tarkoitettu hallintopäätös.

Toimivaltaisen tuomioistuimen määräytyminen

Ehdotuksen 2 luvun 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Valtiovarainministeriö toteaa, että valtion viranomaisten organisoitumisessa on lähtökohtana valtakunnallinen toimivalta, mistä syystä voisi olla syytä harkita sitä, että toimivaltainen hallinto-oikeus määrittäisi lähtökohtaisesti henkilön kotipaikan mukaan (3 momentti yksin-

omaiseksi lähtökohdaksi). Erityisesti 2 momentti on muotoilultaan hyvin hankala. Momentin loppuosan mukaan toimivaltainen tuomioistuin voisi määräytyä päätöksen tekopaikan mukaan ("jonka alueella päätös on tehty"). Alueellisesti toimivaltaisen viranomaisen päätös on lähtökohtaisesti aina sen koko alueella tehty, eikä fyysinen tekopaikka ole välttämättä selvitetävissä tai muutoinkaan millään tavalla ratkaiseva. Ainakin tulisi tässä yhteydessä avata niitä viranomaisia, joihin tämä alueellisuus vielä soveltuu, jotta selventyisi se, milloin ensimmäistä tai toista momenttia tosiasiasa sovelletaan. Työnteon muotojen ja tapojen muututtua radikaalisti nykyisen lain kirjoittamisen ajoista, tulisi tämä muutos ottaa uudistuksessa huomioon ja harkita toimivaltaisen tuomioistuimen määräytymistä henkilön kotipaikan mukaan.

Väärään tuomioistuimeen toimitetun valituksen siirtäminen toimivaltaiseen tuomioistuimeen

Esityksen 3 luvun 7 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi väärään tuomioistuimeen toimitetusta valituksesta. Valtiovarainministeriö huomauttaa, että jos edellä olevat toimivaltaista tuomioistuinta koskevat säännökset ovat näin epäselvät, voi olla mahdollista, että väärään tuomioistuimeen ohjautuu entistäkin enemmän valituksia. Säännöksen mukaan siirto ei pidennä valitusaikaa. Esityksessä ei ole selvennetty esimerkiksi tilanteita, joissa valitusajan kulumisen umpeen johtuu viranomaisen viivyttelystä siirron suhteen asiassa. Ehdotetun säännöksen mukaan siirrosta ei ole välttämätöntä tehdä (valituskelpoista hallinto)päätöstä. Tämä voi aiheuttaa jopa yhdenvertaisuuden kannalta ongelmia, kun tilanteissa, joissa päätös tehdään, voidaan mahdollisesti valittaa ja tilanteissa, joissa ei tehdä, ei voida valittaa. Lisäksi tämän mahdollisen valituksen suhde lain 13 luvun 2 §:n menetetyt määräajan palauttamiseen tulisi esityksessä selventää, jotta ei syntyisi kahta erilaista prosessitapaa samassa asiassa.

Valtiovarainministeriöllä ei ole muuta lausuttavaa esityksestä.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Martti Hetemäki

Ylijohtaja,
Osastopäällikkö

Jani Pitkäniemi